

ΣΩ. Εἰ μὴ ἀδικῶ γε ἐμάνθανόν γέ τοι παρ' αὐτῆς,
c καὶ ὀλίγου πληγὰς ἔλαβον ὅτ' ἐπελανθανόμην.

ΜΕΝ. Τί οὖν οὐ διήλθες;

ΣΩ. Ἄλλ' ὅπως μὴ μοι χαλεπανεῖ ἡ διδάσκαλος,
ἂν ἐξενέγκω αὐτῆς τὸν λόγον.

ΜΕΝ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἰπέ, καὶ πάνυ
μοι χαριῆ, εἴτε Ἀσπασίας βούλει λέγειν εἴτε ὀτο-
υοῦν· ἀλλὰ μόνον εἰπέ.

ΣΩ. Ἄλλ' ἴσως μου καταγελάσῃ, ἂν σοι δόξω
πρεσβύτης ὢν ἔτι παίζειν.

ΜΕΝ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' εἰπέ παντὶ
τρόπῳ.

ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι σοί γε δεῖ χαρίζεσθαι, ὥστε κἂν
d ὀλίγου, εἰ με κελεύοις ἀποδύντα ὀρχήσασθαι,
χαρισαίμην ἂν, ἐπειδὴ γε μόνω ἐσμέν. ἀλλ' ἄκουε.
ἔλεγε γάρ, ὡς ἐγῶμαι, ἀρξαμένη λέγειν ἀπ' αὐτῶν
τῶν τεθνεώτων οὕτωςί.

Ἔργῳ μὲν ἡμῖν οἶδε ἔχουσιν τὰ προσήκοντα
σφίσιν αὐτοῖς, ὧν τυχόντες πορεύονται τὴν εἰμαρ-
μένην πορείαν, προπεμφθέντες κοινῇ μὲν ὑπὸ τῆς
πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ὑπὸ τῶν οἰκείων· λόγῳ δὲ δὴ τὸν
e λειπόμενον κόσμον ὃ τε νόμος προστάττει ἀποδοῦναι
τοῖς ἀνδράσιν καὶ χρή, ἔργων γὰρ εὐπραχθέντων
λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος τοῖς πράξασι
γίγνεται παρὰ τῶν ἀκουσάντων· δεῖ δὴ τοιοῦτου
τινὸς λόγου ὅστις τοὺς μὲν τετελευτηκότας ἱκανῶς
ἐπαινέσεται, τοῖς δὲ ζῶσιν εὐμενῶς παραινέσεται,
ἐκγόνοις μὲν καὶ ἀδελφοῖς μιμῆσθαι τὴν τῶνδε
ἀρετὴν παρακελευόμενος, πατέρας δὲ καὶ μητέρας
καὶ εἰ τινες τῶν ἀνωθεν ἔτι προγόνων λείπονται,
τούτους δὲ παραμυθούμενος.

237 a τίς οὖν ἂν ἡμῖν τοιοῦτος λόγος φανεῖη; ἢ πόθεν
ἂν ὀρθῶς ἀρξάμεθα ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες, οἱ
ζῶντές τε τοὺς ἑαυτῶν ἠύφραινον δι' ἀρετὴν, καὶ τὴν

SOCRATE De n-aș ști, rău ar fi! Căci de la ea am învățat
și mă cam muștruluia dacă uitam lecția. c

MENEXENOS De ce nu vorbești atunci?

SOCRATE Ca să nu se supere pe mine profesoara că-i
divulg discursul.

MENEXENOS Nici vorbă, Socrate, hai, spune, că tare
m-aș bucura de-ai vrea să rostești fie discursul Aspasiiei, fie
pe al oricui²⁴. Hai, spune-l o dată!²⁵

SOCRATE O să zici, poate, că, bătrân cum sunt, încă mă
mai joc și o să râzi de mine²⁶.

MENEXENOS Da' de unde, Socrate, hai, spune,
oricum!

SOCRATE Ce să-i faci, ție trebuie să-ți fiu pe plac, așa
că, de mi-ai porunci chiar să dântuiesc gol, mai că aș face-o, d
de vreme ce suntem numai noi doi, singuri²⁷. Ascultă dar! A
inceput să vorbească de-a dreptul despre cei morți²⁸,
spunând, după câte-mi amintesc, următoarele:

„Ei primesc acum din partea noastră, prin fapte, cele
cuvenite lor după datină²⁹ și se duc pe drumul hărăzit lor de
soartă, petrecuți toți laolaltă de obștea cetății și fiecare în
parte de ai săi. Iar restul cinstirii pe care legea o porun- e
cește și pe care se cuvine să o dăm bărbaților [căzuți în
război]³⁰ o vor primi prin cuvânt³¹. Căci, cuvântul frumos
rostit³² face să se nască în ascultători amintirea³³ faptelor
frumoase spre cinstirea³⁴ celor care le-au făcut. E nevoie
deci de un discurs care să-i laude așa cum se cuvine pe cei
care au murit³⁵, iar pe cei care trăiesc să-i indemne cu
bunăvoință, sfātuindu-i pe fiii și pe frații [celor căzuți] să
imite virtutea³⁶ lor, iar pe tați și pe mame și pe înaintașii
mai îndepărtați, dacă mai sunt cumva în viață vreunii
dintre dânșii, să-i mângâie³⁷.

Putea-vom oare noi să dăm glas unui asemenea 237 a

τελευτήν ἀντί τῆς τῶν ζώντων σωτηρίας ἠλλάξαντο; δοκεῖ μοι χρῆναι κατὰ φύσιν, ὡσπερ ἀγαθοὶ ἐγένοντο, οὕτω καὶ ἐπαινεῖν αὐτούς. ἀγαθοὶ δὲ ἐγένοντο διὰ τὸ φῦναι ἐξ ἀγαθῶν. τὴν εὐγένειαν οὖν πρῶτον
b αὐτῶν ἐγκωμιάζωμεν, δεύτερον δὲ τροφήν τε καὶ παιδείαν ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν τῶν ἔργων πράξιν ἐπιδειξώμεν, ὡς καλὴν καὶ ἀξίαν τούτων ἀπεφήναντο.

τῆς δ' εὐγενείας πρῶτον ὑπῆρξε τοῖσδε ἡ τῶν προγόνων γένεσις οὐκ ἔπηλυς οὔσα, οὐδὲ τοὺς ἐκγόνους τούτους ἀποφνηαμένη μετοικούντας ἐν τῇ χώρᾳ ἄλλοθεν σφῶν ἠκόντων, ἀλλ' αὐτόχθονας καὶ τῷ ὄντι ἐν πατρίδι οἰκούντας καὶ ζώντας, καὶ τρεφομένους οὐχ ὑπὸ μητριᾶς ὡς οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὑπὸ
c μητρὸς τῆς χώρας ἐν ἧ ἴκουν, καὶ νῦν κεῖσθαι τελευτήσαντας ἐν οἰκείοις τόποις τῆς τεκούσης καὶ θρεψάσης καὶ ὑποδεξαμένης, δικαιοτάτον δὴ κοσμήσαι πρῶτον τὴν μητέρα αὐτήν· οὕτω γὰρ συμβαίνει ἅμα καὶ ἡ τῶνδε εὐγένεια κοσμουμένη.

Ἔστι δὲ ἀξία ἡ χώρα καὶ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπαινέσθαι, οὐ μόνον ὑφ' ἡμῶν, πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ, πρῶτον δὲ καὶ μέγιστον ὅτι τυγχάνει οὔσα θεοφιλῆς. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῶν τῷ λόγῳ ἡ τῶν ἀμφισβητησάντων περὶ αὐτῆς θεῶν ἕρις τε καὶ κρίσις· ἦν δὲ θεοὶ ἐπήνεσαν, πῶς οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε
d συμπάντων δικαία ἐπαινέσθαι; δεύτερος δὲ ἔπαινος δικαίως ἂν αὐτῆς εἴη, ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ ἡ πᾶσα γῆ ἀνεδίδου καὶ ἔφυε ζῶα παντοδαπά, θηρία τε καὶ βοτά, ἐν τούτῳ ἡ ἡμετέρα θηρίων μὲν ἀγρίων ἄγονος καὶ καθαρὰ ἐφάνη, ἐξελέξατο δὲ τῶν ζῶων καὶ ἐγέννησεν ἄνθρωπον, ὃ συνέσει τε ὑπερέχει τῶν ἄλλων καὶ δίκην καὶ θεοὺς μόνον νομίζει. μέγα δὲ
e τεκμήριον τούτῳ τῷ λόγῳ, ὅτι ἦδε ἔτεκεν ἡ γῆ τοὺς

discurs? Și cum ar fi mai bine să începem a-i lăuda pe acești bărbați vrednici³⁸ a căror virtute a fost bucuria alor lor, câtă vreme ei au trăit și care, prin moartea lor, au plătit izbăvirea celor rămași în viață?³⁹. Eu cred că trebuie să urmăim, în lauda noastră, acea rânduială a firii⁴⁰ care a făcut din ei bărbați vrednici. Și au fost vrednici pentru că s-au născut din oameni vrednici. Să slăvim⁴¹ așadar, în primul rând, noblețea lor innăscută⁴², iar în al doilea rând
b creșterea⁴³ și educația⁴⁴ lor; să arătăm, apoi că faptele pe care le-au săvârșit s-au vădit frumoase și pe măsura acestora⁴⁵.

Cel dintâi titlu de noblețe al lor a fost originea strămoșilor, care nu era străină⁴⁶ și i-a făcut și pe ei, vlăstarele lor, să fie nu venetici sosiți de aiurea în țară⁴⁷, ci pământeni⁴⁸, oameni care locuiesc și trăiesc cu adevărat în patria lor⁴⁹, hrăniți nu ca alții de o mamă vitregă, ci de țara-mamă în care sălășluiau⁵⁰; morți acum, ei zac în
c locurile lor de băștină, în glia care i-a născut și i-a crescut și i-a primit acum într-însa⁵¹. Se cade așadar să o slăvim, după dreptate, mai întâi pe ea, pe mamă. Fiindcă astfel vom cinși totodată și noblețea lor.

È vrednică țara de laudă nu numai din partea noastră, ci din partea tuturor oamenilor⁵², din multe pricini, dar în primul rând și mai ales pentru că este îndrăgită de zei. Aduc mărturie⁵³ în sprijinul cuvântului nostru cearta și judecata zeilor care s-au dezbinat din pricina ei⁵⁴. Au n-ar fi drept să fie lăudat de toți oamenii
d ceea ce este lăudat de zei? A doua dreaptă laudă ce i s-ar putea aduce ar fi că, în vreme ce întregul pământ a zămislit și a scos la lumină viețuitoare de toate felurile, animale și plante, al nostru s-a vădit a fi sterp în privința fiarelor sălbatice și a rămas lipsit de ele; el a ales pentru sine dintre viețuitoare și l-a născut pe om, care le

τῶνδὲ τε καὶ ἡμετέρους προγόνους. πᾶν γὰρ τὸ τεκὸν τροφήν ἔχει ἐπιτηδείαν ᾧ ἂν τέκη, ᾧ καὶ γυνὴ δῆλη τεκοῦσά τε ἀληθῶς καὶ μὴ, ἀλλ' ὑποβαλλομένη, ἐὰν μὴ ἔχη πηγὰς τροφῆς τῷ γεννωμένῳ. ὁ δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα γῆ τε καὶ μήτηρ ἰκανὸν τεκμήριον παρέχεται ὡς ἀνθρώπους γεννησαμένη· μόνη γὰρ ἐν
 238a τῷ τότε καὶ πρώτη τροφήν ἀνθρωπείαν ἤνεγκεν τὸν τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν καρπὸν, ᾧ κάλλιστα καὶ ἄριστα τρέφεται τὸ ἀνθρώπειον γένος, ὡς τῷ ὄντι τοῦτο τὸ ζῷον αὐτὴ γεννησαμένη. μᾶλλον δὲ ὑπὲρ γῆς ἢ γυναικὸς προσήκει δέχεσθαι τοιαῦτα τεκμήρια· οὐ γὰρ γῆ γυναικὰ μεμίμηται κυήσει καὶ γεννήσει, ἀλλὰ γυνὴ γῆν. τούτου δὲ τοῦ καρποῦ οὐκ ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἔνειμεν καὶ τοῖς ἄλλοις. μετὰ δὲ τοῦτο ἐλαίου γένεσιν, πόνων ἀρωγὴν, ἀνῆκεν τοῖς ἐκγόνοις· θρεψαμένη δὲ καὶ αὐξήσασα πρὸς ἥβην
 b ἄρχοντας καὶ διδασκάλους αὐτῶν θεοὺς ἐπηγάγετο ὧν τὰ μὲν ὀνόματα πρέπει ἐν τῷ τοιῷδε εἶναι – Ἴσμεν γάρ – οἱ τὸν βίον ἡμῶν κατεσκεύασαν πρὸς τε τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν, τέχνας πρώτους παιδευσάμενοι, καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τῆς χώρας φυλακὴν ὀπλων κτησῖν τε καὶ χρῆσιν διδάξάμενοι.

Γεννηθέντες δὲ καὶ παιδευθέντες οὕτως οἱ τῶνδε πρόγονοι ᾄκουν πολιτείαν κατασκευασάμενοι, ἧς ὀρθῶς ἔχει διὰ βραχέων ἐπιμνησθῆναι. πολιτεία γὰρ
 c τροφή ἀνθρώπων ἐστίν, καλὴ μὲν ἀγαθῶν, ἢ δὲ ἐναντία κακῶν. ὡς οὖν ἐν καλῇ πολιτείᾳ ἐτρέφησαν οἱ πρόσθεν ἡμῶν, ἀναγκαῖον δηλώσαι, δι' ἣν δὴ κακείνοι ἀγαθοὶ καὶ οἱ νῦν εἰσιν, ὧν οἶδε τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τετελευτηκότες. ἡ γὰρ αὐτὴ πολιτεία καὶ τότε ἦν καὶ νῦν, ἀριστοκρατία, ἐν ἣ νῦν

depășește pe celelalte prin cugetare și care, numai el, recunoaște și cinstește dreptatea și pe zei⁵⁵. Există o însemnată dovadă că țara aceasta i-a născut pe e strămoșii celor ce zac aici, pe aceia care sunt și strămoșii noștri, iat-o: oricine naște are întru sine și hrana potrivită pentru făptura pe care o naște. Prin acest lucru se deosebește și femeia care a născut cu adevărat de cea care a furat pruncul alteia; căci aceasta din urmă nu are izvoare de hrană pentru el. Iar țara care ne este mamă poate fac această dovadă temeinică pentru a arăta că a născut oameni. Căci, în vremurile de demult, ea a fost singura și cea dintâi care a produs hrană pentru oameni: 238a ea a dat la iveală grâul și orzul, roadele cu care se hrănește cel mai potrivit și mai bine neamul omenesc, vădindu-se a fi cu adevărat ea născătoarea acestei viețuitoare⁵⁶. Cu atât mai vârtos se cuvine să fie primită această mărturie când este vorba de pământ, dacă e primită atunci când este vorba de femeie. Căci, în privința zămisliirii și a nașterii, nu pământul a imitat-o pe femeie, ci femeia pământul⁵⁷. De roade ca acele pe care le-am amintit, țara noastră nu a dus lipsă, ba chiar a dat și altora⁵⁸. Mai târziu a dat la iveală pentru odraslele ei măslinul, alinătorul chinurilor⁵⁹. După ce, hrănindu-și fiii, i-a făcut să crească și să ajungă la vârsta tinereții, le-a adus drept conducători și b învățatori pe zei. Numele lor trebuie să le trecem în acest discurs sub tăcere, le știm de altfel cu toții⁶⁰. Ei ne-au pregătit pentru viața și îndeletnicirile de toare zilele, învățându-i pe cei dintâi dintre noi meșteșugurile și deprinzându-i să făurească și să mânuiască armele pentru a-și păzi țara⁶¹.

Născuți și crescuți astfel, strămoșii celor ce zac aici trăiau potrivit formei de guvernământ pe care și-au făurit-o și despre care se cuvine să pomenim pe scurt⁶². Căci forma de guvernământ este pentru oameni o adevă- c

τε πολιτευόμεθα καὶ τὸν αἰεὶ χρόνον ἐξ ἐκείνου ὡς τὰ πολλά. καλεῖ δὲ ὁ μὲν αὐτὴν δημοκρατίαν, ὁ δὲ ἄλλο, φ' ἂν χαίρη, ἔστι δὲ τῇ ἀληθείᾳ μετ' εὐδοξίας πλήθους ἀριστοκρατία. βασιλῆς μὲν γὰρ αἰεὶ ἡμῖν εἰσιν οὔτοι δὲ τοτὲ μὲν ἐκ γένους, τοτὲ δὲ αἰρετοί· ἐγκρατῆς δὲ τῆς πόλεως τὰ πολλά τὸ πλῆθος, τὰς δὲ ἀρχὰς δίδωσι καὶ κράτος τοῖς αἰεὶ δόξασιν ἀρίστοις εἶναι, καὶ οὔτε ἀσθενεία οὔτε πενία οὔτ' ἀγνωσία πατέρων ἀπελήλαται οὔδεις οὔδὲ τοῖς ἐναντίοις τετίμηται, ὥσπερ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἀλλὰ εἰς ὅρος, ὁ δόξας σοφὸς ἢ ἀγαθὸς εἶναι κρατεῖ καὶ ἀρχεῖ. αἰτία δὲ ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης ἢ ἐξ ἴσου γένεσις, αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι πόλεις ἐκ παντοδαπῶν κατεσκευασμέναι ἀνθρώπων εἰσὶ καὶ ἀνωμάτων, ὥστε αὐτῶν ἀνώμαλοι καὶ αἱ πολιτεῖαι, τυραννίδες τε καὶ ὀλιγαρχίαι· οἰκοῦσιν οὖν ἔνιοι μὲν δούλους, οἱ δὲ δεσπότης ἀλλήλους νομιζόντες· ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες, οὐκ ἀξιούμεν δούλοι οὔδὲ δεσπότηαι ἀλλήλων εἶναι, ἀλλ' ἢ ἰσογονία ἡμᾶς ἢ κατὰ φύσιν ἰσονομίαν ἀναγκάζει ζητεῖν κατὰ νόμον, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ ὑπέκειν ἀλλήλοις ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως.

Ὅθεν δὴ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ τεθραμμένοι οἱ τῶνδὲ γε πατέρες καὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ αὐτοὶ οὔτοι, καὶ καλῶς φύντες, πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἔργα ἀπεφάναντο εἰς πάντας ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, οἰόμενοι δεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ Ἑλλήσιν ὑπὲρ Ἑλλήνων μάχεσθαι καὶ βαρβάρους ὑπὲρ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Εὐμόλπου μὲν οὖν καὶ Ἀμαζόνων ἐπιστρατευσάντων ἐπὶ τὴν χώραν καὶ τῶν ἔτι προτέρων ὡς ἡμύναντο, καὶ ὡς ἤμυναν Ἀργείοις πρὸς Καδμείους καὶ Ἡρακλείδαις πρὸς Ἀργείους, ὃ

rată hrană, cea bună-i face buni, cealaltă – nevolnici⁶³. Trebuie să arătăm că înaintașii noștri au fost crescuți într-o formă de guvernământ bună, datorită căreia au fost și ei și sunt și cei de astăzi buni⁶⁴. Între aceștia se numără și cei care au murit și zac acum aici. Era doar și atunci, cum și acum este, aceeași formă de guvernământ, [guvernarea celor mai vrednici]⁶⁵; în cadrul ei ne ducem și acum viața de cetățeni și ne-am dus-o mai întotdeauna⁶⁶. Unul o numește democrație, altul altminteri, fiecare cum îi place; ea este însă, de fapt, guvernarea d consimțită de popor a celor mai buni⁶⁷. Noi am avut și avem dintotdeauna regi⁶⁸; aceștia au fost când prin naștere, când aleși. Stăpân peste cetate este, în primul rând, poporul⁶⁹, dar el încredințează demnitățile și puterea aceluia care se vădesc ar fi cei mai vrednici și nimeni nu e înlăturat de la ele nici din pricina sărăciei, nici din pricina slăbiciunii trupului, nici pentru că părinții săi nu sunt oameni de vază, după cum nimeni nu a fost vreodată cinstit cu ele pentru pricina contrare acestora⁷⁰, așa cum se întâmplă în alte cetăți. Una e legea, pentru toți: stăpânește și conduce acela care se arată a fi e înțelept sau vrednic⁷¹. Temeiul formei noastre de guvernământ este omogenitatea din naștere⁷². Căci celelalte cetăți sunt alcătuite din oameni de toate felurile⁷³, neasemănători unii cu alții⁷⁴, astfel încât și formele lor de guvernământ sunt lipsite de echitate, tiranii și oligarhii⁷⁵, iar locuitorii lor se socotesc unii pe alții, fie sclavi, fie stăpâni⁷⁶. Noi însă și concetățenii noștri, care ne-am născut 239 a frați, dintr-o singură mamă⁷⁷, nu ne socotim unii pe alții nici sclavi, nici stăpâni; ci omogenitatea noastră naturală⁷⁸ ne silește să năzuim la egalitate în fața legilor⁷⁹ și să nu ne plecăm în raporturile noastre reciproce decât numai înaintea faimei dobândite prin virtute și înțelepciune⁸⁰.

ἰ τε χρόνος βραχὺς ἀξίως διηγήσασθαι, ποιηταὶ τε
 αὐτῶν ἤδη καλῶς τὴν ἀρετὴν ἐν μουσικῇ ὑμνή-
 σαντες εἰς πάντας μεμνηύκασιν· ἐὰν οὖν ἡμεῖς
 c ἐπιχειρῶμεν τὰ αὐτὰ λόγῳ ψιλῶ κοσμεῖν, τάχ' ἂν
 δεῦτεροι φανοίμεθα. ταῦτα μὲν οὖν διὰ ταῦτα δοκεῖ
 μοι εἶναι, ἐπειδὴ καὶ ἔχει τὴν ἀξίαν· ὧν δὲ οὔτε
 ποιητὴς πω δόξαν ἀξίαν ἐπ' ἀξίοις λαβὼν ἔχει ἔτι τέ-
 ἔστιν ἐν ἀμνηστία, τούτων περὶ μοι δοκεῖ χρῆναι
 ἐπιμνησθῆναι ἐπαινοῦντά τε καὶ προμνῶμενον
 ἄλλοις ἐς ὧδ' αὖτε καὶ τὴν ἄλλην ποίησιν αὐτὰ
 θεῖναι πρεπόντως τῶν πραξάντων. ἔστιν δὲ τούτων
 ὧν λέγω πρῶτα· Πέρσας ἡγουμένους τῆς Ἀσίας καὶ
 d δουλουμένους τὴν Εὐρώπην ἔσχον οἱ τῆσδε τῆς
 χώρας ἔκγονοι, γονῆς δὲ ἡμέτεροι, ὧν καὶ δίκαιον
 καὶ χρῆ πρῶτον μεμνημένους ἐπαινεῖσαι αὐτῶν τὴν
 ἀρετὴν. δεῖ δὴ αὐτὴν ἰδεῖν, εἰ μέλλει τις καλῶς
 ἐπαινεῖν, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ γενόμενον λόγῳ, ὅτε
 πᾶσα μὲν ἡ Ἀσία ἐδούλευε τρίτῳ ἤδη βασιλεῖ, ὧν ὁ
 e μὲν πρῶτος Κῦρος ἐλευθέρωσας Πέρσας τοὺς αὐτοῦ
 πολίτας τῷ αὐτοῦ φρονήματι ἅμα καὶ τοὺς δεσπότας
 Μήδους ἐδουλώσατο καὶ τῆς ἄλλης Ἀσίας μέχρι
 Αἰγύπτου ἤρξεν, ὁ δὲ ὕδ' Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης
 ὅσον οἶόν τ' ἦν ἐπιβαίνειν, τρίτος δὲ Δαρεῖος περὶ
 μὲν μέχρι Σκυθῶν τὴν ἀρχὴν ὠρίσατο, ναυσὶ δὲ τῆς
 τε θαλάττης ἐκράτει καὶ τῶν νήσων, ὥστε μηδὲ
 240 a ἀξιοῦν ἀντίπαλον αὐτῷ μηδένα εἶναι· αἱ δὲ γνώμαι
 δεδουλωμένοι ἀπάντων ἀνθρώπων ἦσαν· οὕτω πολλὰ
 καὶ μεγάλα καὶ μάχιμα γένη καταδεδουλωμένη ἦν ἡ
 Περσῶν ἀρχή.

αἰτιασάμενος δὲ Δαρεῖος ἡμᾶς τε καὶ Ἐρετριᾶς,
 Σάρδεσιν ἐπιβουλεῦσαι προφασίζόμενος, πέμψας
 μυριάδας μὲν πενήκοντα ἐν τε πλοίοις καὶ ναυσίν,

Iată de ce, crescuți în deplină libertate⁸¹ și dez-
 voltându-se frumos, părinții acestora și ai noștri și ei înșiși,
 cei ce zac aici, s-au făcut cunoscuți tuturor oamenilor prin
 numeroase și frumoase fapte atât în viața privată cât și în
 cea publică⁸², știind că trebuie să se lupte, de dragul b
 libertății, și cu elenii pentru eleni, și cu barbarii pentru toți
 elenii⁸³. Timpul e prea scurt pentru ca să istorisim așa cum
 se cuvine⁸⁴ cum au năvălit cu război asupra țării noastre
 Eumolpos⁸⁵ și Amazoanele⁸⁶ și cei dinaintea lor⁸⁷ și cum au
 fost pedepsiți de înaintașii noștri și cum aceștia i-au apărat
 pe argeeni de cadmeeni⁸⁸ și pe heraclizi de argeeni⁸⁹, de
 altfel aceste fapte ale strămoșilor noștri au fost amintite
 tuturor de poezii care i-au slăvit îndeajuns, cântându-le
 virtutea⁹⁰. Dacă ne-am apuca deci să cinstim cu proza c
 noastră aceleași fapte, n-am izbuti decât să ne arătăm mai
 prejos decât ei⁹¹. De aceea mi se pare că trebuie să trecem
 peste ele, o dată ce au fost prețuite așa cum meritau. Dar
 despre acelea de pe urma cărora nici un poet nu a dobândit
 glorie pe măsura lor și care au rămas în uitare, despre ele,
 cred, trebuie să amintim, laudându-le și indemnându-i
 astfel pe alții să le cânte în ode și în celelalte genuri de
 poezie, după cum merită cei care le-au săvârșit⁹². Și iată
 care sunt primele dintre ele: când perșii, care stăpâneau
 asupra Asiei, încercau să înrobească Europa, i-au oprit fiii d
 acestei țări, părinții noștri, a căror virtute e drept și e de
 datoră noastră să o laudăm în primul rând atunci când ne
 amintim de ei⁹³. La această virtute trebuie să ia aminte
 vorbitorul care se pregătește să rostească lauda cuvenită,
 mulându-se cu gândul în vremea când întreaga Asie
 slujea supusă pe al treilea din șirul vestigiilor regi. Cel
 dintâi dintre ei, Cyrus⁹⁴, i-a eliberat, prin curajul său, pe e
 foștii lor stăpânitori, a ajuns să domnească și peste restul
 Asiei, până în Egipt. Fiul său, la rândul-i, a cucerit din Egipt

ναῦς δὲ τριακοσίας, Δατιν δὲ ἄρχοντα εἶπεν ἦκειν ἄγοντα Ἐρετριᾶς καὶ Ἀθηναίους, εἰ βούλοιο τὴν
 b ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἔχειν· ὁ δὲ πλεύσας εἰς Ἐρέτριαν
 ἐπ' ἄνδρας οἱ τῶν τότε Ἑλλήνων ἐν τοῖς εὐδο-
 κιμώτατοι ἦσαν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον καὶ οὐκ ὀλίγοι,
 τούτους ἐχειρώσατο μὲν ἐν τρισὶν ἡμέραις, διη-
 ρευνήσατο δὲ αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώραν, ἵνα μηδεὶς
 ἀποφύγοι, τοιοῦτω τρόπῳ ἐπὶ τὰ ὄρια ἐλθόντες
 τῆς Ἐρετρικῆς οἱ στρατιῶται αὐτοῦ, ἐκ θαλάττης
 εἰς θάλατταν διαστάντες, συνάψαντες τὰς χεῖρας
 διήλθον ἅπασαν τὴν χώραν, ἵν' ἔχοιεν τῷ βασιλεῖ
 e εἰπεῖν ὅτι οὐδεὶς σφᾶς ἀποπεφευγῶς εἴη. τῇ δ' αὐτῇ
 διανοίᾳ κατηγάγοντο ἐξ Ἐρετρίας εἰς Μαραθῶνα, ὡς
 ἔτοιμόν σφισιν ὄν καὶ Ἀθηναίους ἐν τῇ αὐτῇ ταύτῃ
 ἀνάγκῃ ζεύξαντας Ἐρετριεῦσιν ἄγειν. τούτων δὲ τῶν
 μὲν πραχθέντων, τῶν δ' ἐπιχειρουμένων οὐτ' Ἐρε-
 τριεῦσιν ἐβοήθησεν Ἑλλήνων οὐδεὶς οὔτε Ἀθηναίους
 πλὴν Λακεδαιμονίων – οὗτοι δὲ τῇ ὑστεραία τῆς
 μάχης ἀφίκοντο – οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐκπεπληγμένοι,
 ἀγαπῶντες τὴν ἐν τῷ παρόντι σωτηρίαν, ἡσυχίαν
 d ἤγον. ἐν τούτῳ δὲ ἂν τις γενόμενος γνοίη οἷοι ἄρα
 ἐτύγχανον ὄντες τὴν ἀρετὴν οἱ Μαραθῶνι δεξάμενοι
 τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν καὶ κολασάμενοι τὴν
 ὑπερηφανίαν ὅλης τῆς Ἀσίας καὶ πρῶτοι στήσαντες
 τρόπαια τῶν βαρβάρων, ἡγεμόνες καὶ διδάσκαλοι
 τοῖς ἄλλοις γενόμενοι ὅτι οὐκ ἄμαχος εἴη ἡ Περσῶν
 δύναμις, ἀλλὰ πᾶν πλῆθος καὶ πᾶς πλοῦτος ἀρετῇ
 ὑπέκει. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας φημὶ οὐ
 e μόνον τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων πατέρας εἶναι,
 ἀλλὰ καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς τε ἡμετέρας καὶ
 συμπάντων τῶν ἐν τῇδε τῇ ἡπείρῳ εἰς ἐκεῖνο γὰρ τὸ
 ἔργον ἀποβλέψαντες καὶ τὰς ὑστερας μάχας ἐτόλ-

și Libia atât cât a putut⁹⁵; iar al treilea rege, Darius⁹⁶ și-a
 întins hotarele domniei sale pe uscat până în țara sciților,
 stăpânind totodată cu corăbiile marea și insulele, astfel
 încât socotea că nimeni nu-i poate sta împotriva. Și toți ^{240 a}
 oamenii i se supuneau lui. Astfel, regatul persilor supuse
 multe popoare mari și încercate în lupte.

Sub pretext că uneltime împotriva sardeenilor, Darius
 ne-a căutat pricină nouă și eretrienilor⁹⁷. A trimis cinci
 sute de mii de oameni⁹⁸ în luntri și corăbii – acestea erau
 trei sute la număr⁹⁹ – în frunte cu Datis, căruia i-a spus ca,
 de vrea să-și păstreze capul pe umeri, să se întoarcă
 mânădu-i din spate pe eretrienii și atenienii¹⁰⁰. Iar Datis a ^b
 pornit pe mare spre Eretria, împotriva unora dintre cei
 mai vestiți războinici dintre elenii de atunci și care nu
 erau nici puțini la număr și în trei zile¹⁰¹ i-a învins și
 pentru ca nimeni să nu-i scape, le-a socotit țara în felul
 următor: ajungând la hotarele Eretriei, soldații săi s-au
 înșirat din țărnam de mare-n țărnam de mare și, apucându-se
 de mâini, au parcurs astfel întreaga țară ca să poată
 spune regelui că nimeni nu le-a scăpat. Au coborât cu ^c
 același gând de la Eretria la Marathon, gata să-i înhame
 și pe atenienii la același jug cu eretrienii și să-i ducă în
 robie. Și pe când se făceau sau se încercau toate
 acestea, nimeni dintre eleni nu i-a ajutat nici pe eretrienii,
 nici pe atenienii, afară doar de lacedemonienii¹⁰². Aceștia au
 sosit în prima zi de după bătălie¹⁰³. Toți ceilalți, înfricoșați și
 încântați că deocamdată scăpaseră, nu au mișcat un
 deget. Ar trebui să fi fost atunci de față ca să-ți dai seama ^d
 cât de mare a fost vrednicia acelora care au înfruntat la
 Marathon armata barbarilor și au frânt trufia Asiei întregi
 și, înălțând ei, cei dintâi, trofee din armele acestora, au
 ajuns conducătorii și învățătorii celorlalți eleni¹⁰⁴. Ei i-au
 învățat că armata persilor nu e de neînvinc, că, dimpotrivă,

μησαν διακινδυνεύειν οἱ Ἕλληνες ὑπὲρ τῆς σωτηρίας, μαθηταὶ τῶν Μαραθῶνι γενόμενοι.

241 a τὰ μὲν οὖν ἀριστεία τῷ λόγῳ ἐκείνοις ἀναθετέον, τὰ δὲ δευτερεία τοῖς περὶ Σαλαμίνα καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσασι καὶ νικήσασι. καὶ γὰρ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλὰ μὲν ἂν τις ἔχοι διελθεῖν, καὶ οἷα ἐπιόντα ὑπέμειναν κατὰ τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ὡς ἡμόναντο ταῦτα· ὁ δὲ μοι δοκεῖ καὶ ἐκείνων κάλλιστον εἶναι, τούτου μνησθήσομαι, ὅτι τὸ ἐξῆς ἔργον τοῖς Μαραθῶνι διεπράξαντο. οἱ μὲν γὰρ Μαραθῶνι τοσοῦτον μόνον ἐπέδειξαν τοῖς
b Ἕλλησιν, ὅτι κατὰ γῆν οἷόν τε ἀμύνασθαι τοῖς βαρβάρους ὀλίγοις πολλούς, ναυσὶ δὲ ἔτι ἦν ἄδηλον καὶ δόξαν εἶχον Πέρσαι ἄμαχοι εἶναι κατὰ θάλατταν καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ καὶ τέχνῃ καὶ ῥώμῃ τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλήθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν, ὑπ' ἀμφοτέρων δὴ συμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχεσαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμίनि
c ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν μαθόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους.

τρίτον δὲ λέγω τὸ ἐν Πλαταιαῖς ἔργον καὶ ἀριθμῶ καὶ ἀρετῇ γενέσθαι τῆς Ἑλληνικῆς σωτηρίας, κοινὸν ἤδη τοῦτο Λακεδαιμονίων τε καὶ Ἀθηναίων. τὸ μὲν οὖν μέγιστον καὶ χαλεπώτατον οὗτοι πάντες ἡμόναντο, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν νῦν τε ὑφ' ἡμῶν ἐγκωμιάζονται καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ὑπὸ τῶν ὕστερον μετὰ δὲ τοῦτο πολλοὶ μὲν πόλεις τῶν
d Ἑλλήνων ἔτι ἦσαν μετὰ τοῦ βαρβάρου, αὐτὸς δὲ

orice mulțime și orice bogăție dă înapoi în fața virtuții¹⁰⁵. În ce mă privește, eu îi numesc pe acei bărbați nu numai părinți e ai trupurilor noastre, ci și părinți ai libertății, a noastră și a celor de pe continentul nostru¹⁰⁶. Căci numai după ce și-au îndreptat privirile spre această înfăptuire, ca învățaței ai luptătorilor de la Marathon, au îndrăznit să se arunce elenii în primejdiile luptelor pentru libertate de mai târziu.

Lor trebuie așadar să le dea discursul nostru cununa de învingători. Iar pe locul al doilea să-i așeze pe cei care 241 a au luptat pe mare și au biruit la Salamina¹⁰⁷ și la Artemision¹⁰⁸. Fiindcă și despre acești bărbați s-ar putea istorisi multe: cât de grele atacuri au înfruntat pe uscat și pe mare și cum le-au respins. Eu voi aminti însă numai despre ceea ce mi se pare că au făcut ei mai bun, anume că au desăvârșit opera începută de luptătorii de la Marathon. Căci luptătorii de la Marathon au dovedit elenilor că stă în puterea unui număr mic de oameni să respingă mulțimea b barbarilor în înfruntările pe uscat, intrucât privește însă luptele navale, acest lucru nu era încă dovedit și perșii se bucurau de faima invincibilității pe mare, datorită multitudinii și bogăției și iscusinței și forței lor. E vrednică de laudă fapta bărbaților care au luptat atunci pe mare, eliberându-i pe eleni de frica de care erau stăpâniți și făcându-i să înceteze să se mai teamă de mulțimea corăbiilor și a oamenilor dușmanului. Și de unii, și de ceilalți, și de luptătorii de la Marathon, și de cei care au luptat pe mare la Salamina au fost educați ceilalți eleni care au învățat de la toți aceștia să e nu se teamă de barbari: de la cei dintâi, când trebuie să-i înfrunte pe uscat, de la ceilalți – pe mare¹⁰⁹.

A treia înfăptuire spre izbăvirea elenilor a fost, cred, dacă ne gândim la numărul și vrednicia luptătorilor, cea de la Plateea¹¹⁰, ea aparține deopotrivă lacedemonienilor și atenienilor. Toți cei despre care am vorbit au îndepărtat

ἠγγέλλετο βασιλεὺς διανοεῖσθαι ὡς ἐπιχειρήσων
 πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. δίκαιον δὴ καὶ τούτων
 ἡμᾶς ἐπιμνησθῆναι. οἱ τοῖς τῶν προτέρων ἔργοις
 τέλος τῆς σωτηρίας ἐπέθεσαν ἀνακαθηράμενοι καὶ
 ἐξελάσαντες πᾶν τὸ βάρβαρον ἐκ τῆς θαλάττης. ἦσαν
 δὲ οὗτοι οἱ τε ἐπ' Εὐρυμέδοντι ναυμαχήσαντες καὶ
 e οἱ εἰς Κύπρον στρατεύσαντες καὶ οἱ εἰς Αἴγυπτον
 πλεύσαντες καὶ ἄλλοσε πολλαχόσε, ὧν χρὴ
 μεμνησθαι καὶ χάριν αὐτοῖς εἰδέναι, ὅτι βασιλέα
 ἐποίησαν δεῖσαντα τῇ ἑαυτοῦ σωτηρίᾳ τὸν νοῦν
 προσέχειν, ἀλλὰ μὴ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐπιβουλεύειν
 φθορᾷ.

Καὶ οὗτος μὲν δὴ πάση τῇ πόλει διητηλήθη ὁ
 242a πόλεμος ὑπὲρ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφώνων
 πρὸς τοὺς βαρβάρους· εἰρήνης δὲ γενομένης καὶ τῆς
 πόλεως τιμωμένης ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, ὃ δὴ φιλεῖ ἐκ τῶν
 ἀνθρώπων τοῖς εὖ πράττουσι προσπίπτειν, πρῶτον
 μὲν ζῆλος, ἀπὸ ζήλου δὲ φθόνος· ὃ καὶ τήνδε τὴν
 πόλιν ἄκουσαν ἐν πολέμῳ τοῖς Ἕλλησι κατέστησεν.
 μετὰ δὲ τοῦτο γενομένου πολέμου, συνέβαλον μὲν ἐν
 b Τανάγρα ὑπὲρ τῆς Βοιωτῶν ἐλευθερίας Λακεδαι-
 μονίοις μαχόμενοι, ἀμφισβητησίμου δὲ τῆς μάχης
 γενομένης, διέκρινε τὸ ὕστερον ἔργον· οἱ μὲν γὰρ
 ᾤχοντο ἀπίοντες, καταλιπόντες (Βοιωτοὺς) οἷς ἐβοή-
 θουν, οἱ δ' ἡμέτεροι τρίτη ἡμέρα ἐν Οἰνοφύτοις
 νικήσαντες τοὺς ἀδίκως φεύγοντας δικαίως κα-
 τήγαγον. οὗτοι δὴ πρῶτοι μετὰ τὸν Περσικὸν
 πόλεμον, Ἕλλησιν ἤδη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας βοη-
 θοῦντες πρὸς Ἕλληνας, ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι καὶ
 c ἐλευθερώσαντες οἷς ἐβοήθουν, ἐν τῷδε τῷ μηνίματι
 τιμηθέντες ὑπὸ τῆς πόλεως πρῶτοι ἐτέθησαν. μετὰ δὲ
 ταῦτα πολλοῦ πολέμου γενομένου, καὶ πάντων τῶν

aşadar primejdia cea mai mare și mai apăsătoare și pentru
 vrednicia lor ei sunt slăviți acum de noi și vor fi slăviți și în
 viitor de urmașii noștri. Dar și mai târziu multe cetăți ale
 elenilor mai erau încă supuse barbarului și regele însuși d
 dădea de știre că are de gând să-i atace din nou pe eleni. E
 drept aşadar să ne amintim și de cei care au dus la capăt
 cele făptuite de înaintași pentru izbăvire, nimicindu-i și
 îndepărtându-i pe toți barbarii de pe mare. Aceștia sunt
 luptătorii de pe corăbiile de la Eurymedon¹¹ și cei care s-au
 bătut în Cipru¹² și cei care s-au dus plutind pe mare în e
 Egipt¹³ și în multe alte părți. De ei trebuie să ne aducem
 aminte cu recunoștință, căci ei l-au înfricoșat pe rege,
 făcându-l să se gândească neconținut la propria-i siguranță
 în loc să pună la cale pieirea elenilor¹⁴.

Acest război a fost aşadar îndurat până la capăt de
 întreaga cetate pentru apărarea noastră și a tuturor celor 242a
 de o limbă cu noi de primejdia barbarilor¹⁵. Dar, după ce
 s-a făcut pace și cetatea a dobândit loc de cinste, s-a abătut
 asupra ei, așa cum se întâmplă de obicei celor care
 izbândesc în acțiunile lor, invidia celorlalți oameni; și din
 invidie s-a născut apoi ura¹⁶. Așa se face că, fără de voia ei,
 cetatea aceasta a fost azvârlită în război cu elenii¹⁷. S-a
 pornit deci războiul și s-au dus ai noștri să lupte la
 Tanagra¹⁸ împotriva lacedemonienilor, pentru libertatea b
 beoțienilor; cum lupta rămăsese nehotărâtă, au hotărât-o
 evenimentele de mai târziu. Căci ceilalți aliați s-au retras,
 părăsindu-i [pe beoțienii] în ajutorul cărora veniseră, iar ai
 noștri, după ce au biruit într-a treia zi la Oinophyta, i-au
 adus înapoi, cum era drept, pe cei ce fuseseră pe nedrept
 exilați¹⁹. Acești luptători, cei dintâi care, după războiul cu
 persii, au venit, de dragul libertății, în ajutorul unor eleni,
 împotriva altor eleni, vădindu-se bărbați vrednici și
 eliberându-i pe cei cărora le-au venit în ajutor, ei cei dintâi

Ἑλλήνων ἐπιστρατευσάντων καὶ τεμόντων τὴν χώραν καὶ ἀναξίαν χάριν ἐκτινόντων τῇ πόλει, νικήσαντες αὐτοὺς ναυμαχία οἱ ἡμέτεροι καὶ λαβόντες αὐτῶν τοὺς ἡγεμόνας Λακεδαιμονίους ἐν τῇ Σφαγία, ἐξὸν αὐτοῖς διαφθεῖραι ἐφείσαντο καὶ ἀπέδοσαν καὶ εἰρήνην ἐποίησαντο, ἡγούμενοι πρὸς μὲν τὸ ὁμόφυλον μέχρι νίκης δεῖν πολεμεῖν, καὶ μὴ δι' ὄργην ἰδίαν πόλεως τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων διολλύναι, πρὸς δὲ τοὺς βαρβάρους μέχρι διαφθορᾶς. τούτους δὴ ἄξιον ἐπαινέσαι τοὺς ἄνδρας, οἱ τοῦτον τὸν πόλεμον πολεμήσαντες ἐνθάδε κείνται, ὅτι ἐπέδειξαν, εἴ τις ἄρα ἡμφεσβήτει ὡς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους ἄλλοι τινὲς εἶεν ἀμείνους Ἀθηναίων, ὅτι οὐκ ἀληθῆ ἀμφισβητοῖεν· οὗτοι γὰρ ἐνταῦθα ἔδειξαν, στασιασάσης τῆς Ἑλλάδος περιγεγόμενοι τῷ πολέμῳ, τοὺς προεστῶτας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων χειρωσάμενοι, μεθ' ὧν τότε τοὺς βαρβάρους ἐνίκων κοινῇ, τούτους νικῶντες ἰδία.

τρίτος δὲ πόλεμος μετὰ ταύτην τὴν εἰρήνην ἀνέλπιστός τε καὶ δεινὸς ἐγένετο, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τελευτήσαντες ἐνθάδε κείνται, πολλοὶ μὲν ἀμφὶ Σικελίαν πλείστα τρόπαια στήσαντες ὑπὲρ τῆς Λεοντίνων ἐλευθερίας, οἷς βοηθοῦντες διὰ τοὺς ὄρκους ἐπλευσαν εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, διὰ δὲ μῆκος τοῦ πλοῦ εἰς ἀπορίαν τῆς πόλεως καταστάσης καὶ οὐ δυναμένης αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, τούτῳ ἀπειπόντες ἐδυστύχησαν· ὧν οἱ ἐχθροὶ καὶ προσπολεμήσαντες πλείω ἔπαινον ἔχουσι σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς ἢ τῶν ἄλλων οἱ φίλοι, πολλοὶ δ' ἐν ταῖς ναυμαχίαις ταῖς καθ' Ἑλλήσποντον, μιᾶ μὲν ἡμέρᾳ πάσας τὰς τῶν πολεμίων ἐλόντες ναῦς, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας νικήσαντες· ὁ δ' εἶπον δεινὸν καὶ

au fost așezați de cetate în acest mormânt, în semn de cinstire¹²⁰. S-a iscat după aceea război mare și toți elenii au pornit la luptă și au stricat țara, plătindu-și astfel, în chip nevrednic, datoria de recunoștință față de cetate; dar ai noștri i-au învins pe mare, la Sphagia, prinzându-i pe conducătorii lor lacedemonieni și, deși puteau să-i ucidă, i-au cruțat și le-au dat drumul și au făcut pace¹²¹. Ei socoteau că împotriva celor de un neam cu ei¹²² trebuie să lupte numai până ce dobândesc victoria și că nu se cuvine să distrugă comunitatea elenilor din pricina nebuniei unei singure cetăți, pe când împotriva barbarilor lupta trebuie dusă până la nimicire¹²³. Cuvine-se să-i laudăm pe bărbații care au luptat în acest război și zac acum aici, pentru că ei au dovedit greșeala aceluia care socoteau, de e cu puțință așa ceva, că alții s-ar fi vădit mai presus de atenieni în războiul de mai înainte, în cel împotriva barbarilor. Căci acum, când Elada s-a dezbinat, ei, învingându-i în luptă și supunându-i pe conducătorii celorlalți eleni, împreună cu care i-au biruit odinioară pe barbari, au dovedit astfel că-i pot înfrânge singuri și pe aceștia¹²⁴.

După ce s-a potolit acest război, a izbucnit un al treilea¹²⁵, neașteptat și cumplit; mulți și vrednici bărbați au pierit într-însul și zac acum aici. Căci mulți au fost aceia care, potrivit făgăduielilor de ajutor făcute sub jurământ, s-au dus pe mare în Sicilia și au dobândit acolo numeroase victorii pentru libertatea cetății Leontinoi¹²⁶; dar, din pricina depărtării, cetatea a ajuns în neputință de a-i susține, iar ei și-au pierdut nădejdea și au fost înfrânți. Așa încât dușmanii lor, deși i-au înfruntat în luptă, merită mai mult decât prietenii celorlalți să fie laudați pentru înțelepciune și nevrednicie¹²⁷. Mulți iarăși, în luptele navale din Helespont¹²⁸, au capturat într-o singură zi toate corăbiile vrăjmașilor¹²⁹ și au dobândit și alte numeroase

ἀνέλπιστον τοῦ πολέμου γενέσθαι, τόδε λέγω τὸ εἰς τοσοῦτον φιλονικίας ἐλθεῖν πρὸς τὴν πόλιν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὥστε τολμήσαι τῷ ἐχθίστῳ ἐπικηρυκεύσασθαι βασιλεῖ, ὃν κοινῇ ἐξέβαλον μεθ' ἡμῶν, ἰδίᾳ τοῦτον πάλιν ἐπάγεσθαι, βάρβαρον ἐφ' Ἕλληνας, καὶ συναθροῖσαι ἐπὶ τὴν πόλιν πάντας Ἕληνάς τε καὶ βαρβάρους. οὗ δὴ καὶ ἐκφανῆς ἐγένετο ἡ τῆς πόλεως ῥώμη τε καὶ ἀρετὴ. οἰομένων γὰρ ἤδη αὐτὴν καταπεπολεμηῆσθαι καὶ ἀπειλημένων ἐν Μυτιλήνῃ τῶν νεῶν, βοηθήσαντες ἐξήκοντα ναυσίν, αὐτοὶ ἐμβάντες εἰς τὰς ναῦς, καὶ ἄνδρες γενόμενοι ὁμολογουμένως ἄριστοι, νικήσαντες μὲν τοὺς πολεμίους, λυσάμενοι δὲ τοὺς φίλους, ἀναξίου τύχης τυχόντες, οὐκ ἀναιρεθέντες ἐκ τῆς θαλάττης κείνται ἐνθάδε. ὧν χρὴ αἰεὶ μεμνηῆσθαι τε καὶ ἐπαινεῖν. τῇ μὲν γὰρ ἐκείνων ἀρετῇ ἐνικήσαμεν οὐ μόνον τὴν τότε ναυμαχίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄλλον πόλεμον· δόξαν γὰρ δι' αὐτοὺς ἡ πόλις ἔσχεν μὴ ποτ' ἂν καταπολεμηθῆναι μηδ' ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων – καὶ ἀληθῆ ἔδοξεν – τῇ δὲ ἡμετέρᾳ αὐτῶν διαφορᾷ ἐκρατήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων· ἀήττητοι γὰρ ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ γε ἐκείνων ἐσμέν, ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐνικήσαμεν καὶ ἠττήθημεν. μετὰ δὲ ταῦτα ἡσυχίας γενομένης καὶ εἰρήνης πρὸς τοὺς ἄλλους, ὁ οἰκείος ἡμῖν πόλεμος οὕτως ἐπολεμήθη, ὥστε εἴπερ εἰμαρμένον εἶη ἀνθρώποις στασιάσαι, μὴ ἂν ἄλλως εὐξασθαι μηδένα πόλιν ἑαυτοῦ νοσῆσαι. ἐκ τε γὰρ τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ ἄστεως ὡς ἀσμένως καὶ οἰκείως ἀλλήλοις συνέμειξαν οἱ πολῖται καὶ παρ' ἐλπίδα τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι, τὸν τε πρὸς τοὺς Ἐλευσίνοι πόλεμον ὡς μετρίως ἔθεντο· καὶ τούτων

244a ἀπάντων οὐδὲν ἄλλ' αἴτιον ἢ ἡ τῷ ὄντι συγγένεια,

victorii. Dar ceea ce spuneam că a fost neașteptat și cumplit în războiul acesta a fost, după mine, faptul că restul elenilor au ajuns să nutrească atâta vrăjmășie față de cetatea noastră încât au cutezat să trimită soli celui rege blestemat, pe care împreună cu noi îl alungaseră mai înainte, ca să-l asmută acum iarăși pe el, un barbar, împotriva unor eleni și să-i unească împotriva Atenei pe toți elenii și barbarii¹³⁰. S-au vădit însă atunci și puterea și vrednicia cetății noastre. În vreme ce ei credeau că ea a și fost infrântă și că navele noastre sunt blocate la Mytilenē, ai noștri au primit în ajutor șaiszeci de corăbii¹³¹, s-au imbarcat pe ele și, dovedindu-se, după mărturia tuturor, bărbați foarte vrednici, i-au biruit pe vrăjmași, i-au eliberat pe prieteni, dar au avut parte de soarta pe care nu o meritau și zac aici, fără să fi putut fi scoși din mare¹³². Cuvine-se să ne aducem mereu aminte de ei și să-i slavim. d Căci datorită vredniciei lor am biruit nu numai în lupta navală de atunci, ci și în restul războiului¹³³. Căci datorită lor a dobândit cetatea faima de a nu fi niciodată învinsă, nici chiar de toți oamenii laolaltă. Și e adevărată faima. Căci de vrajba dintre noi am fost învinși, nu de alții. Și încă și acum am rămas neînvinși de ceilalți, chiar dacă ne-am învins noi, între noi, pe noi înșine¹³⁴. Am avut apoi parte de liniște și pace cu străinii, dar s-a pornit războiul dintre noi¹³⁵. El a fost purtat astfel încât, de-ar fi îngăduit vreodată oamenilor să se învrăjbească, oricare cetate să se roage să nu pățească alt rău decât acela de care a suferit a noastră. Cu câtă bucurie și frăție s-au unit cetățenii din Pireu până la Acropolă și cât de ehibzuit, mai presus de speranța celorlalți eleni, au pus capăt războiului cu eleusinii¹³⁶. Cauza tuturor acestor lucruri nu a fost alta decât 244a adevărată inrudire care duce – nu în vorbe, ci în fapte – la prietenie temeinică și frățească¹³⁷. Cuvine-se dar să

φιλιαν βέβαιον καὶ ὁμόφυλον οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ παρεχομένη. χρῆ δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τελευτησάντων ὑπ' ἀλλήλων μνεῖαν ἔχειν καὶ διαλάττειν αὐτοὺς ᾧ δυνάμεθα, εὐχαῖς καὶ θυσίαις, ἐν τοῖς τοιοῖσδε, τοῖς κρατοῦσιν αὐτῶν εὐχομένους, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς διηλλάγμεθα. οὐ γὰρ κακία ἀλλήλων ἦσαντο οὐδ' ἔχθρα ἀλλὰ δυστυχία. μάρτυρες δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐσμεν τούτων οἱ ζῶντες· οἱ αὐτοὶ γὰρ ὄντες ἐκείνοις γένοι συγγνώμην ἀλλήλοις ἔχομεν ὧν τ' ἐποίησαμεν ὧν τ' ἐπάθομεν.

μετὰ δὲ τοῦτο παντελῶς εἰρήνης ἡμῖν γενομένης, ἡσυχίαν ἦγεν ἡ πόλις, τοῖς μὲν βαρβάροις συγγινώσκουσα, ὅτι παθόντες ὑπ' αὐτῆς κακῶς (ικανῶς) οὐκ ἐνδεῶς ἠμύναντο, τοῖς δὲ Ἕλλησιν ἀγανακτοῦσα, μεμνημένη ὡς εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῆς οἶαν χάριν ἀπέδοσαν, κοινωσάμενοι τοῖς βαρβάροις, τὰς τε ναῦς περιελόμενοι αἱ ποτ' ἐκείνους ἔσωσαν, καὶ τείχη καθελόντες ἀνθ' ὧν ἡμεῖς τὰ κείνων ἐκωλύσαμεν πεσεῖν· διανοουμένη δὲ ἡ πόλις μὴ ἂν ἔτι ἀμῦναι μήτε Ἕλλησι πρὸς ἀλλήλων δουλουμένοις μήτε ὑπὸ βαρβάρων, οὕτως ᾧ κεί. ἡμῶν οὖν ἐν τοιαύτῃ διανοίᾳ ὄντων ἡγησάμενοι Λακεδαιμόνιοι τοὺς μὲν τῆς ἐλευθερίας ἐπικούρους πεπτωκέναι ἡμᾶς, σφέτερον δὲ ἤδη ἔργον εἶναι καταδουλοῦσθαι τοὺς ἄλλους, ταῦτ' ἔπραττον.

καὶ μηκύνειν μὲν τί δεῖ: οὐ γὰρ πάλαι οὐδέ παλαιῶν ἀνθρώπων γεγονότα λέγοιμ' ἂν τὰ μετὰ ταῦτα· αὐτοὶ γὰρ ἴσμεν ὡς ἐκπεπληγμένοι ἀφίκοντο εἰς χρείαν τῆς πόλεως τῶν τε Ἑλλήνων οἱ πρῶτοι, Ἄργεῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ Κορίνθιοι, καὶ τό γε θειότατον πάντων, τὸ καὶ βασιλέα εἰς τοῦτο ἀπορίας ἀφικέσθαι, ὥστε περιστῆναι αὐτῷ μηδαμόθεν ἄλλο-

păstrăm și amintirea celor care au căzut și în acest caz, unii de mâna altora și să-i iertăm, pe cât ne stă în putință, invocând, în imprejurări de felul celor de acum, prin rugăciuni și jertfe, pe cei care-i țin în puterea lor¹³⁸, pentru că și noi am fost iertați. Căci nu din ticăloșie, nici din vrăjmășie au pornit la luptă unii împotriva celorlalți; ci i-a b împins la asta ceasul rău¹³⁹. Martori suntem noi înșine, cei ce trăim. Fiind una cu ei, după neam, putem să ne iertăm unu pe altii și pentru ce-am săvârșit și pentru ce-am pățimit¹⁴⁰.

Am avut apoi parte de pace deplină și cetatea petrecea în tihnă; ea a iertat barbarilor faptul că s-au răzbunat din plin pentru suferințele îndurate din partea ei, dar era supărată pe eleni, căci ținea minte cum și-au plătit datoria c de recunoștință față de binele pe care li l-a făcut: s-au unit cu barbarii și au capturat corăbiile care i-au salvat odinioară și au dărâmat zidurile noastre, ale celor care împiedicaserăm năruirea zidurilor lor. S-a hotărât deci cetatea să nu-i mai apere pe eleni, nici dacă sunt robiți de alți eleni, nici dacă sunt robiți de barbari¹⁴¹. Deoarece noi am luat această hotărâre, lacedemonienii și-au închipuit că noi, apărătorii libertății¹⁴², am decăzut și că ei pot să-și facă acum treaba lor, să-i înrobească adică pe ceilalți și au făcut ce-au făcut.

Mai trebuie oare să ne întindem cu vorba? De-aș d povesti ce-a urmat, n-aș spune doar lucruri întâmplare demult, altor oameni¹⁴³. Știm cu toții cât de înspăimântați au venit să ceară ajutorul cetății, mai întâi, dintre eleni, argeenii și beoțienii și corintienii¹⁴⁴ și cum – semn dumnezeiesc între toate – regele însuși a ajuns la asemenea strămtoare încât, inconjurat de pretutindeni de dușmani, nu avea nădejde de izbăvire decât din partea

^e θεν τὴν σωτηρίαν γενέσθαι ἀλλ' ἢ ἐκ ταύτης τῆς πόλεως, ἣν προθύμως ἀπάλλυ. καὶ δὴ καὶ εἴ τις βούλοιο τῆς πόλεως κατηγορῆσαι δικαίως, τοῦτ' ἂν μόνον λέγων ὀρθῶς ἂν κατηγοροῖ, ὡς αἰεὶ λίαν φιλοικτίρμων ἐστὶ καὶ τοῦ ἥττονος θεραπίς, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ τότε χρόνῳ οὐχ οἷα τε ἐγένετο καρτερῆσαι οὐδὲ διαφυλάξαι ἃ ἐδέδοκτο αὐτῇ, τὸ μηδενὶ δουλουμένῳ βοηθεῖν τῶν σφᾶς ἀδικησάντων, ἀλλὰ ^{245 a} ἐκάμθη καὶ ἐβοήθησεν, καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας αὐτῇ βοηθήσασα ἀπελύσατο δουλείας, ὥστ' ἐλευθέρους εἶναι μέχρι οὗ πάλιν αὐτοὶ αὐτοὺς κατεδουλώσαντο, βασιλεῖ δὲ αὐτῇ μὲν οὐκ ἐτόλμησεν βοηθῆσαι, αἰσχυνομένη τὰ τρόπαια τὰ τε Μαραθῶνι καὶ Σαλαμῖνι καὶ Πλαταιαῖς, φυγάδας δὲ καὶ ἐθελοντάς ^b ἐάσασα μόνον βοηθῆσαι ὁμολογουμένως ἔσωσεν, τειχισαμένη δὲ καὶ ναυπηγησαμένη, ἐκδεξαμένη τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, ὑπὲρ Παρίων ἐπολέμει Λακεδαιμονίοις.

φοβηθεὶς δὲ βασιλεὺς τὴν πόλιν, ἐπειδὴ ἐώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορεύοντας, ἀποστῆναι βουλόμενος ἐξῆτει τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ, οὗσπερ πρότερον Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ ἐξέδοσαν, εἰ μέλλοι συμμαχῆσιν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις συμμαχοῖς, ἠγούμενος οὐκ ἐθελήσειν, ἴν' αὐτῷ πρόφασις εἴη τῆς ἀποστάσεως, καὶ ^c τῶν μὲν ἄλλων συμμάχων ἐψεύσθη ἠθέλησαν γὰρ αὐτῷ ἐκδιδόναι καὶ συνέθεντο καὶ ὤμοσαν Κορίνθιοι καὶ Ἀργεῖοι καὶ Βοιωτοὶ καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, εἰ μέλλοι χρήματα παρέξειν, ἐκδώσειν τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἕλληνας· μόνοι δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐτολμήσαμεν οὔτε ἐκδοῦναι οὔτε ὁμόσαι. οὕτω δὴ τοι τό γε τῆς πόλεως γενναῖον καὶ ἐλεύθερον βεβαίον τε καὶ ἄγιόν

acestei cetăți pe care bucuros ar fi distrus-o¹⁴⁵. Dacă ar ^e dori cineva să aducă cetății noastre o invinuire dreaptă, ar putea s-o invinováțească de un singur lucru: că este întotdeauna prea milostivă și se îngrijește de cel biruit¹⁴⁶. Într-adevăr, nici de data aceasta ea n-a fost în stare să se domine și să stăruie în hotărârea ei de a nu ajuta pe nici unul dintre cei roșiți acum, dacă au nedreptățit vreodată pe cetățenii ei, ci s-a înduplecat și i-a ajutat. Și, ^{245 a} ajutându-i pe eleni, i-a scăpat de robie¹⁴⁷, pentru ca să fie liberi până ce iarăși s-au făcut singuri robi unii pe alții¹⁴⁸. Dar regelui n-a cutezat să-i dea ajutor, din respect pentru trofeele de la Marathon, și de la Salamina, și de la Plateea; a îngăduit numai celor exilați și voluntarilor ^b să-l ajute și, așa cum toți recunosc, l-a izbăvit¹⁴⁹. Și, după ce s-a întărit cu ziduri și și-a construit corăbii¹⁵⁰, a acceptat războiul¹⁵¹ și, pentru că a fost silită să se lupte, s-a luptat cu lacedemonienii pentru libertatea celor din Paros¹⁵².

De teama cetății noastre, văzând că lacedemonienii renunță la războiul pe mare, regele voia să se țină deoparte¹⁵³; el a pretins deci, în schimbul alianței cu noi și cu ceilalți aliați, să-i fie cedați elenii de pe continent¹⁵⁴, pe care i-i cedaseră mai înainte lacedemonienii¹⁵⁵. Socotea că va fi refuzat și că va găsi astfel un pretext pentru a se ține deoparte. Dar s-a înșelat în ce-i privește pe ceilalți aliați; ^c căci ei au încuviințat cererea lui și toți, corintienii, și argeeni, și beoțieni, și restul aliaților, au încheiat cu el tratate și au făgăduit sub jurământ că-i vor preda pe elenii de pe continent, dacă le va da bani¹⁵⁶. Numai noi n-am cutezat nici să-i cedăm, nici să făgăduim așa ceva. Pentru că noblețea și libertatea cetății noastre sunt temeinice și viguroase și ea este din fire potrivnică barbarilor, căci noi d

^d ἔστιν καὶ φύσει μισοβάρβαρον, διὰ τὸ εἰλικρινῶς εἶναι Ἕλληνας καὶ ἀμιγεῖς βαρβάρων. οὐ γὰρ Πέλοπες οὐδὲ Κάδμοι οὐδὲ Αἴγυπτοὶ τε καὶ Δαναοὶ οὐδὲ ἄλλοι πολλοὶ φύσει μὲν βάρβαροι ὄντες, νόμῳ δὲ Ἕλληνες, συνοικοῦσιν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτοὶ Ἕλληνες, οὐ μειξοβάρβαροι οἰκοῦμεν, ὅθεν καθαρὸν τὸ μῖσος ἐντέτηκε τῇ πόλει τῆς ἀλλοτρίας φύσεως. ὅμως δ' οὐδ' ἐμονώθημεν πάλιν διὰ τὸ μὴ ἐθέλειν αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον ἔργον ἐργάσασθαι Ἕλληνας βαρβάροις ^e ἐκδόντες, ἐλθόντες οὐδ' εἰς ταῦτα ἐξ ὧν καὶ τὸ πρότερον κατεπολεμήθημεν, σὺν θεῷ ἄμεινον ἢ τότε ἐθέμεθα τὸν πόλεμον· καὶ γὰρ ναῦς καὶ τεῖχη ἔχοντες καὶ τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀποικίας ἀπηλλάγημεν τοῦ πολέμου οὕτως. <ὥστ'> ἀγαπητῶς ἀπηλλάττοντο καὶ οἱ πολέμιοι, ἀνδρῶν μέντοι ἀγαθῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ ἐστερήθημεν, τῶν τε ἐν Κορίνθῳ χρη- ^{246 a} σαμένων δυσχωρία καὶ ἐν Λεχαιῷ προδοσία· ἀγαθοὶ δὲ καὶ οἱ βασιλεῖα ἐλευθερώσαντες καὶ ἐκβαλόντες ἐκ τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους· ὧν ἐγὼ μὲν ὑμᾶς ἀναμιμνήσκω, ὑμᾶς δὲ πρέπει συνεπαινεῖν τε καὶ κοσμεῖν τοιούτους ἀνδρας.

Καὶ τὰ μὲν δὴ ἔργα ταῦτα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐνθάδε κειμένων καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι ὑπὲρ τῆς πόλεως τετε-
 λευτήκασιν, πολλὰ μὲν τὰ εἰρημένα καὶ καλὰ, πολλὰ δ' ^b ἔτι πλείω καὶ καλλίω τὰ ὑπολειπόμενα· πολλὰ γὰρ ἂν ἡμέραι καὶ νύκτες οὐχ ἱκαναὶ γένοιντο τῷ τὰ πάντα μέλλοντι περαινέειν, τούτων οὐδ' χρὴ μεμνη-
 μένους τοῖς τούτων ἐκγόνοις πάντ' ἀνδρα παρακε-
λεύεσθαι, ὥσπερ ἐν πολέμῳ, μὴ λείπειν τὴν τάξιν τὴν
 τῶν προγόνων μηδ' εἰς τοῦπίσω ἀναχωρεῖν εἰκοντας
 κάκῃ. ἐγὼ μὲν οὐδ' αὐτός, ὦ παῖδες ἀνδρῶν
^c ἀγαθῶν, νῦν τε παρακελεύομαι καὶ ἐν τῷ λοιπῷ

suntem eleni curați, neamestecați cu barbari¹⁵⁷. Căci nici pelopizi, nici cadmeeni, nici egipteni, nici danai¹⁵⁸, nici alții dintre cei mulți care sunt barbari după fire, însă eleni după lege, nu trăiesc laolaltă cu noi; suntem eleni adevărați, nu mixobarbari¹⁵⁹ și de aceea e innăscută în cetate aversiunea de neînfrânt față de ceea ce ne este străin prin fire¹⁶⁰. Iată însă că am fost iarăși izolați¹⁶¹, pentru că n-am voit să săvârșim fapta de rușine și nelegiuită¹⁶² de a ceda eleni unor barbari. Înfruntând, din aceleași pricini ca și mai ^e înainte, chinurile războiului, am dus la capăt lupta, ajutați de Zeu, mai bine decât odinioară. Căci, la ieșirea din război, ne păstrasem zidurile și corăbiile și coloniile noastre au fost ferite de el¹⁶³ [atât de mult doreau și dușmanii să scape de război]¹⁶⁴. Dar și în această înfruntare am pierdut bărbați vrednici, la Corint¹⁶⁵ din pricina dificultăților terenului, la Lechaion din pricina trădării¹⁶⁶. Au fost ^{246 a} vrednici și aceia care l-au eliberat pe rege și i-au alungat de pe mare pe lacedemonienii. De aceștia eu vă amintesc, iar voi trebuie să-i lăudați împreună cu mine și să-i slăviți pe acești bărbați atât de vrednici.

Faptele despre care am vorbit ale bărbaților ce zac aici și ale celorlalti care-au murit pentru cetate sunt multe și frumoase; mult mai multe încă și mai frumoase au rămas ^b însă nepovestite¹⁶⁷. Dar multe zile și nopți la rând și tot n-ar ajunge cuiwa să le povesteasca pe toate. Gândindu-ne deci la ele, avem acum datorria, fiecare dintre noi, să-i indemnăm pe copiii acestor bărbați să nu părăsească la vreme de război rândurile strămoșilor și să nu dea înapoi ca niște lași. Întrucât mă privește, eu vă indemn¹⁶⁸ acum pe voi, fii de bărbați vrednici și vă voi indemn și în viitor, ori de câte ^c ori va fi să mă întâlnească cu voi, să vă străduiți să fiți cât mai vrednici. Iar în clipa aceasta sunt îndreptățit să vă spun

χρόνω, ὅπου ἂν τῷ ἐντυγχάνω ὑμῶν, καὶ ἀναμνήσω καὶ διακελεύσομαι προθυμῆσθαι εἶναι ὡς ἀρίστους· ἐν δὲ τῷ παρόντι δίκαιός εἰμι εἰπεῖν ἃ οἱ πατέρες ἡμῖν ἐπέσκηπτον ἀπαγγέλλειν τοῖς ἀεὶ λειπομένοις, εἴ τι πάσχοιεν, ἥνικα κινδυνεύσειν ἔμελλον. φράσω δὲ ὑμῖν ἃ τε αὐτῶν ἤκουσα ἐκείνων καὶ οἷα νῦν ἠδέως ἂν εἴποιεν ὑμῖν λαβόντες δύναμιν, τεκμαιρόμενος ἐξ ὧν τότε ἔλεγον, ἀλλὰ νομίζειν χρῆ αὐτῶν ἀκούειν ἐκείνων ἃ ἂν ἀπαγγέλλω· ἔλεγον δὲ τάδε—

d Ὡ παῖδες, ὅτι μὲν ἐστε πατέρων ἀγαθῶν, αὐτὸ μνησθε τὸ νῦν παρόν· ἡμῖν δὲ ἐξὸν ζῆν μὴ καλῶς, καλῶς αἰρούμεθα μᾶλλον τελευτᾶν, πρὶν ὑμᾶς τε καὶ τοὺς ἔπειτα εἰς ὄνειδη καταστῆσαι καὶ πρὶν τοὺς ἡμετέρους πατέρας καὶ πᾶν τὸ πρόσθεν γένος αἰσχύναι, ἠγούμενοι τῷ τοῦ αὐτοῦ αἰσχύναντι ἀβίωτον εἶναι, καὶ τῷ τοιούτῳ οὔτε τινὰ ἀνθρώπων οὔτε θεῶν φίλον εἶναι οὔτ' ἐπὶ γῆς οὔθ' ὑπο γῆς e τελευτήσαντι. χρῆ οὖν μεμνημένους τῶν ἡμετέρων λόγων, εἴαν τι καὶ ἄλλο ἀσκήτε, ἀσκεῖν μετ' ἀρετῆς, εἰδότας ὅτι τούτου λειπόμενα πάντα καὶ κτήματα καὶ ἐπιτηδεύματα αἰσχροῦ καὶ κακῶ. οὔτε γὰρ πλοῦτος κάλλος φέρει τῷ κεκτημένῳ μετ' ἀνανδρίας – ἄλλω γὰρ ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ καὶ οὐχ ἑαυτῷ – οὔτε σώματος κάλλος καὶ ἰσχύς δειλῶ καὶ κακῶ συνοικοῦντα πρόποντα φαίνεται ἀλλ' ἀπρεπῆ, καὶ ἐπιφανέστερον ποιεῖ τὸν ἔχοντα καὶ ἐκφαίνει τὴν 247 a δειλίαν· πᾶσά τε ἐπιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς πανουργία, οὐ σοφία φαίνεται. ὧν ἕνεκα καὶ πρῶτον καὶ ὅσιστον καὶ διὰ παντός πᾶσαν πάντως προθυμίαν πειράσθε ἔχειν ὅπως μάλιστα μὲν ὑπερβαλεῖσθε καὶ ἡμᾶς καὶ τοὺς πρόσθεν εὐκλεία· εἰ δὲ μὴ ἴσπερ ὡς ἡμῖν, ἂν μὲν

ceea ce părinții voștri ne-au poruncit, când se pregăteau să înfrunte primejdia, să transmitem celor ce vor rămâne în viață, dacă ei aveau să pățească ceva. Vă voi spune atât ceea ce am auzit de la ei înșiși, cât și ceea ce cred eu – conducându-mă după vorbele lor de atunci – că ar dori să vă spună. Dar voi sunteți datori să socotiți că-i ascultați pe ei vorbind prin mine. Iată ce-au spus¹⁶⁹:

„Copii, ceea ce se întâmplă acum dovedește că sunteți d fiii unor părinți vrednici. Deși puteam să trăim o viață urâtă, noi am preferat să murim de o moarte frumoasă, pentru ca voi și cei ce vor veni după voi să nu ajungeți de ocară și pentru ca părinții noștri și tot neamul înaintașilor noștri să nu fie făcuți de rușine. Am socotit că viața nu merită să fie trăită dacă-i înjosești pe ai tăi și că acela care a făcut așa ceva nu mai este drag nimănui, nici oamenilor, nici zeilor, nici pe pământ, nici sub pământ, după ce a murit¹⁷⁰. Sunteți datori așadar să țineți minte cuvintele e noastre și, dacă săvârșiți vreun lucru, să-l săvârșiți întru virtute, știind că tot ce e lipsit de ea, fie avere, fie moravuri, e lucru rău și rușinos¹⁷¹. Căci nici bogăția nu aduce frumusețe celui care a dobândit-o fără bărbăție – un asemenea om se îmbogățește pentru altul, nu pentru sine –, nici frumusețea, nici vigoarea trupului nu fac casă bună cu omul fricos și netrebnic, ci-i sunt nepotrivite și-l fac să-și arate și mai vartos netrebnicia. Și orice știință lipsită de 247 a simțul dreptății și de restul virtuții se vedește a fi isteție, nu inteligență¹⁷². De aceea, cea dintâi și cea de pe urmă grijă a voastră să fie mereu eum să vă străduiți pentru a ne depăși și pe noi și pe cei dinaintea noastră în faimă¹⁷³. De nu veți face astfel, să știți că nouă, dacă vă învingem pe voi în virtute, izbânda ne aduce rușine, pe când înfrângerea, dacă suntem înfrânți de voi, fericire¹⁷⁴. Și vom fi înfrânți, iar voi veți învinge, mai ales dacă vă veți pregăti să nu cheltuiți

νικῶμεν ὑμᾶς ἀρετῇ, ἡ νίκη αἰσχύνην φέρει, ἡ δὲ ἦττα, ἐὰν ἠττώμεθα, εὐδαιμονίαν. μάλιστα δ' ἂν
 b νικῶμεθα καὶ ὑμεῖς νικῶητε, εἰ παρασκευάσαισθε τῇ
 τῶν προγόνων δόξῃ μὴ καταχρησόμενοι μηδ' ἀνα-
 λώσοντες αὐτήν, γνόντες ὅτι ἀνδρὶ οἰομένῳ τι εἶναι
 οὐκ ἔστιν αἴσχιον οὐδὲν ἢ παρέχειν ἑαυτὸν
 τιμώμενον μὴ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ διὰ δόξαν προγόνων.
 εἶναι μὲν γὰρ τιμᾶς γονέων ἐκγόνοις καλὸς θη-
 σαυρὸς καὶ μεγαλοκρεπής· χρῆσθαι δὲ καὶ χρημάτων
 καὶ τιμῶν θησαυρῷ, καὶ μὴ τοῖς ἐκγόνοις παρα-
 δίδόναι, αἰσχρὸν καὶ ἄνανδρον, ἀπορία ἰδίων αὐτοῦ
 κτημάτων τε καὶ εὐδοξιῶν. καὶ ἐὰν μὲν ταῦτα
 ἐπιτηδεύσητε, φίλοι παρὰ φίλους ἡμᾶς ἀφίξεσθε,
 c ὅταν ὑμᾶς ἡ προσήκουσα μοῖρα κομίση· ἀμελή-
 σαντας δὲ ὑμᾶς καὶ κακισθέντας οὐδεὶς εὐμενῶς
 ὑποδέξεται. τοῖς μὲν οὖν παισὶ ταῦτ' εἰρήσθω.

Πατέρας δὲ ἡμῶν, οἷς εἰσὶ, καὶ μητέρας ἀεὶ χρῆ
 παραμυθεῖσθαι ὡς ῥᾶστα φέρειν τὴν συμφορὰν, ἐὰν
 ἄρα συμβῇ γενέσθαι, καὶ μὴ συνοδύρεσθαι – οὐ γὰρ
 d τοῦ λυπήσοντος προσδεήσονται· ἱκανὴ γὰρ ἔσται καὶ
 ἡ γενομένη τύχη τοῦτο πορίζειν – ἀλλ' ἰωμένους καὶ
 πρᾶννοντας ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ὅτι ὦν ἦρχοντο
 τὰ μέγιστα αὐτοῖς οἱ θεοὶ ἐπήκοοι γέγονασιν. οὐ γὰρ
 ἀθανάτους σφίσι παῖδας ἦρχοντο γενέσθαι ἀλλ'
 ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς, ὦν ἔτυχον, μεγίστων ἀγαθῶν
 ὄντων· πάντα δὲ οὐ ῥᾶδιον θνητῷ ἀνδρὶ κατὰ νοῦν ἐν
 e τῷ ἑαυτοῦ βίῳ ἐκβαίνειν. καὶ φέροντες μὲν ἀνδρείως
 τὰς συμφορὰς δόξουσι τῷ ὄντι ἀνδρείων παίδων
 πατέρες εἶναι καὶ αὐτοὶ τοιοῦτοι, ὑπέκοντες δὲ
 ὑποψίαν παρέξουσιν ἢ μὴ ἡμέτεροι εἶναι ἢ ἡμῶν
 τοὺς ἐπαινοῦντας καταψεύδεσθαι· χρῆ δὲ οὐδέτερα
 τούτων, ἀλλ' ἐκείνους μάλιστα ἡμῶν ἐπαινέτας εἶναι

faima înaintașilor și să nu o risipiți, dacă vă veți da seama
 b că pentru un bărbat care știe ce este el în lume nu există
 nimic mai rușinos decât să fie prețuit nu pentru sine însuși,
 ci pentru faima înaintașilor săi, că este cinstea strămoșilor
 o comoară frumoasă și mareață pentru urmași, dar este un
 lucru de ocară, nevrednic de un bărbat adevărat să te
 folosești de comoara avuțiilor și cinstea strămoșilor și să
 nu lași nimic urmașilor, din lipsă de avuții și de faimă de
 tine însuși dobândite. Dacă veți face ce vă spunem, veți sosi
 la noi, când o să fie ceasul, ca niște prieteni la prietenii lor.
 Dar dacă nu veți ține seamă de spusele noastre și vă veți
 c arăta netrebnici, nimeni nu vă va primi cu bunăvoință. Așa
 să li se vorbească deci copiilor.

Iar pe tații noștri, dacă mai trăiesc, și pe mamele
 noastre sunteți datori să-i mângâiați ca să îndure ușor
 nenorocirea, de e să se întâmple și nimeni să nu plângă
 împreună cu ei, căci nu de bocitoare vor duce lipsă¹⁷⁵,
 ajunge, pentru lacrimi, soarta. Ci, alinându-i cu blândețe,
 d sunteți datori să le amintiți că zeii le-au îndeplinit rugile
 cele mai mari. Nu s-au rugat doar să le fie copiii nemuritori,
 ci să fie vrednici și să se acopere de faimă¹⁷⁶. Ceea ce li s-a
 dat și este bunul cel mai de preț. Nu-i ușor pentru un
 muritor să izbândească în toate în viață, așa cum el ar fi
 vrut. Deci, îndurând cu bărbăție nenorocirea, ei vor
 e dovedi că au fost într-adevăr părinții unor copii viteji și că
 sunt și ei la fel. Dar dacă vor fi copleșiți de necaz, vor da
 oamenilor prilej să se îndoiască de faptul că ei sunt cu
 adevărat părinții noștri sau să bănuiască de minciună pe
 cei care ne laudă. Nu se cuvine să se întâmple așa ceva,
 ci trebuie să ne slăvească prin fapte, dovedindu-se ei
 înșiși părinții viteji ai unor viteji. Pare-se că bine s-a
 spus în vechime: „nimic prea mult” și într-adevăr bun

ἔργῳ, παρέχοντας αὐτοὺς φαινομένους τῷ ὄντι
 πατέρας ὄντας ἀνδρας ἀνδρῶν. πάλαι γὰρ δὴ τὸ
 Μηδὲν ἄγαν λεγόμενον καλῶς δοκεῖ λέγεσθαι· τῷ
 γὰρ ὄντι εὖ λέγεται. ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν
 248^a ἀνήρηται πάντα τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν φέροντα ἢ
 ἔγγυς τούτου, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται
 ἐξ ὧν ἢ εὖ ἢ κακῶς πραξάντων πλανᾶσθαι ἠνάγκασ-
 ται καὶ τὰ ἐκείνου, τούτῳ ἄριστα παρεσκευάσται
 ζῆν, οὗτός ἐστιν ὁ σώφρων καὶ οὗτος ὁ ἀνδρείος καὶ
 φρόνιμος· οὗτος γιγνομένων χρημάτων καὶ παιδῶν
 καὶ διαφθειρομένων μάλιστα πείσεται τῇ παροιμίᾳ·
 οὔτε γὰρ χαίρων οὔτε λυπούμενος ἄγαν φανήσεται
^b διὰ τὸ αὐτῷ πεποιθέναι. τοιοῦτους δὲ ἡμεῖς γε
 ἀξιούμεν καὶ τοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ βουλόμεθα
 καὶ φαμέν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς νῦν παρέχομεν τοιοῦ-
 τους, οὐκ ἀγανακτοῦντας οὐδὲ φοβούμενους ἄγαν εἰ
 δεῖ τελευτᾶν ἐν τῷ παρόντι, δεομεθα δὴ καὶ
 πατέρων καὶ μητέρων τῇ αὐτῇ ταύτῃ διανοίᾳ χρω-
 μένους τὸν ἐπίλοιπον βίον διάγειν, καὶ εἰδέναι ὅτι
^c οὐ θρηνοῦντες οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι ἡμᾶς ἡμῖν μάλισ-
 τα χαριοῦνται, ἀλλ' εἴ τις ἔστι τοῖς τετελετηκόσιν
 αἴσθησις τῶν ζώντων, οὕτως ἀχάριστοι εἶεν ἂν
 μάλιστα, ἑαυτοὺς τε κακοῦντες καὶ βαρέως φέροντες
 τὰς συμφοράς· κούφως δὲ καὶ μετρίως μάλιστ' ἂν
 χαρίζοιντο. τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα τελευτήν ἤδη ἔξει
 ἥπερ καλλίστη γίγνεται ἀνθρώποις, ὥστε πρέπει
 αὐτὰ μᾶλλον κοσμεῖν ἢ θρηνεῖν· γυναικῶν δὲ τῶν
 ἡμετέρων καὶ παιδῶν ἐπιμελούμενοι καὶ τρέφοντες
 καὶ ἐνταῦθα τὸν νοῦν τρέποντες τῆς τε τύχης
^d μάλιστ' ἂν εἶεν ἐν λήθῃ καὶ ζῶεν κάλλιον καὶ ὀρθό-
 τερον καὶ ἡμῖν προσφιλέστερον, ταῦτα δὴ ἱκανὰ τοῖς
 ἡμετέροις παρ' ἡμῶν ἀγγέλλειν· τῇ δὲ πόλει παρακε-

lucru s-a spus¹⁷⁷. Căci omul care a făcut să depindă de sine
 însuși toate căile care duc la fericire sau aproape de ea, ^{248^a}
 acela care nu depinde de alți oameni și nu e silit să se abată
 din drumul său nici el, nici faptele lui, nici de faptele lor
 bune, nici de celelalte, acela și-a orânduit cel mai bine
 viața; el este omul înțelept, el este omul cu adevărat viteaz
 și iscusit. Fie că dobândește averi și copii, fie că-i pierde, el
 rămâne mai departe credincios acestui principiu. Nu se
 arată nici peste măsură de bucuros, nici nu se întristează
 peste măsură, căci el se bizuie pe sine însuși¹⁷⁸. Noi socotim ^b
 și susținem că și ai noștri sunt astfel de oameni și vrem să
 fie așa și ne arătăm a fi noi înșine la fel, căci nu ne
întristăm, nici nu ne temem peste măsură de faptul că va
trebui să murim, poate în data. Cerem și tatilor și mamelor
noastre să gândească la fel ca noi și acum și în tot restul
vieții lor. Să știe că, bocind și jelindu-ne, nu ne vor face nici
o bucurie. Dimpotrivă, zbuciumându-se și îndurând cu greu ^c
nenorocirea, ei ne vor măhni mai curând, dacă e-adevărat
că morții pot să simtă ce fac cei vii. Ne-ar face în schimb să
ne bucurăm, dacă vor îndura necazul ușor, cu măsură. Căci
noi vom dobândi acum sfârșitul cel mai frumos îngăduit
oamenilor, așa încât se cuvine mai degrabă să ne laude
faptele decât să jelească. Să poarte de grijă femeilor
noastre, să-i crească pe copiii noștri, să-și indrepte gândul
spre noi și atunci nenorocirea abătută de soartă va cădea în
uitare, iar ei vor trăi mai frumos și mai drept și într-un fel ^d
care să ne facă mai multă bucurie¹⁷⁹. E destul să
transmiteți aceste lucruri alor noștri din parte-ne. Am
îndemna și cetatea să se îngrijească și de părinții, și de fiii
noștri; pe cei din urmă să-i crească așa cum se cuvine, pe
cei dintâi să-i cinstească, să-i hrănească și să poarte de
grijă bătrâneții lor. Știm însă că și fără indemnul nostru se

λευοίμεθ' ἂν ὅπως ἡμῖν καὶ πατέρων καὶ υἱῶν ἐπιμελήσονται, τοὺς μὲν παιδεύοντες κοσμίως, τοὺς δὲ γηροτροφοῦντες ἀξίως· νῦν δὲ ἴσμεν ὅτι καὶ ἐὰν μὴ ἡμεῖς παρακελευώμεθα, ἱκανῶς ἐπιμελήσεται.

Ταῦτα οὖν, ὦ παῖδες καὶ γονῆς τῶν τελευτησάντων, ἐκεῖνοι τε ἐπέσκηπτον ἡμῖν ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐγὼ ὡς δύναμαι προθυμότερα ἀπαγγέλλω· καὶ αὐτὸς δεόμενός ἐστιν ὑπὲρ ἐκείνων, τῶν μὲν μιμῆσθαι τοὺς αὐτῶν, τῶν δὲ θαρρεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἡμῶν καὶ ἰδία καὶ δημοσία γηροτροφησόντων ὑμᾶς καὶ ἐπιμελησομένων, ὅπου ἂν ἕκαστος ἐκάστῳ ἐντυγχάνῃ ὁτιοῦν τῶν ἐκείνων, τῆς δὲ πόλεως ἴσπερ καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὅτι νόμους θεμένη περὶ τοὺς αὐτῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων παῖδας τε καὶ 249 a γεννήτορας ἐπιμελεῖται, καὶ διαφερόντως τῶν ἄλλων πολιτῶν προστέτακται φυλάττειν ἀρχὴν ἥπερ μεγίστη ἐστίν, ὅπως ἂν οἱ τούτων μὴ ἀδικῶνται πατέρες τε καὶ μητέρες· τοὺς δὲ παῖδας συνεκτρέφει αὐτῇ προθυμούμενη ὅτι μάλιστ' ἀδηλον αὐτοῖς τὴν ὀρφανίαν γενέσθαι, ἐν πατρὸς σχήματι καταστάσα αὐτοῖς αὐτῇ ἔτι τε παισὶν οὖσιν, καὶ ἐπειδὴν εἰς ἀνδρὸς τέλος ἴωσιν, ἀποπέμπει ἐπὶ τὰ σφέτερ' αὐτῶν πανοπλία κοσμήσασα, ἐνδεικνυμένη καὶ ἀναμιμνήσκουσα τὰ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύματα ὄργανα τῆς πατρώας ἀρετῆς διδοῦσα, καὶ ἅμα οἰωνοῦ χάριν ἀρχεσθαι ἰέναι ἐπὶ τὴν πατρώαν ἐστίαν ἄρξοντα μετ' ἰσχύος ὅπλοις κεκοσμημένον, αὐτοὺς δὲ τοὺς τελευτησάντας τιμῶσα οὐδέποτε ἐκλείπει, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν αὐτῇ τὰ νομιζόμενα ποιῶσα κοινῇ πᾶσιν ἄπερ ἐκάστῳ ἰδίᾳ γίγνεται, πρὸς δὲ τούτοις ἀγῶνας γυμνικῶς καὶ ἵππικῶς τιθεῖσα καὶ μουσικῆς πάσης, καὶ ἀτεχνῶς τῶν μὲν τελευτησάντων ἐν κληρονόμου καὶ υἱοῦ μοῖρα καθεστηκυῖα, τῶν δὲ

va îngriji de toate acestea îndestul"¹⁸⁰.

Copii și părinți ai celor căzuți, acestea sunt lucrurile pe care ei ne-au însărcinat să vi le transmitem, iar eu mă străduiesc să fac cât pot de bine. La rândul meu vă cer, de dragul lor, să urmați, voi, copii, pilda părinților voștri¹⁸¹, iar voi, bătrânii, să aveți încredere în soarta voastră, fiindcă ne vom îngriji de voi, fiecare dintre noi în parte de ai săi și obștea cetății de toți laolaltă. Întrucât privește cetatea, îi cunoașteți și voi grija, știți că a făcut legi privitoare la îngrijirea copiilor și părinților celor morți în război și că a poruncit ca, oșebit de restul 249 a cetățenilor, cel mai mare demnitar să vegheze ca mamele și tatii acestora să nu sufere vreo nedreptate¹⁸². Pe copiii lor ea îi crește laolaltă, străduindu-se din răspuțeri ca ei să nu se simtă orfani și, câtă vreme sunt mici, le este ca un adevărat părinte; iar când au ajuns la vârsta desăvârșitei bărbății¹⁸³, ea îi trimite înapoi la casele lor, după ce i-a înzestrat cu toate armele. Dându-i cu aceste unelte ale vredniciei părinților lor, ea le arată și le amintește b îndatoririle unui tată și totodată le prevestește că vor fi conducători energici în casele părințești în care au pășit pentru prima dată înarmați¹⁸⁴. Nu a uitat niciodată să-i cinstască pe cei care au murit: a făcut în fiecare an, în chip public, pentru toți laolaltă, ceremoniile care se fac, după datină, pentru fiecare în parte, în fiecare casă. Pe lângă ele, a instituit întreceri sportive, și hipice, și artistice¹⁸⁵, pe scurt, s-a purtat față de cei ce au murit asemenea unui fiu și unui moștenitor, față de fiii lor ca un tată, față de părinții și de rudele lor ca un epitrop, purtând de grijă în toate, tuturor, totdeauna¹⁸⁶. Gândindu-vă la toate acestea, e de dator să vă îndurați cu mai multă liniște nenorocirea. Căci astfel veți putea fi și mai mult pe placul și al celor care au murit, și al celor care au rămas în

^c ὑέων ἐν πατρός, γονέων δὲ τῶν τούτων ἐν ἐπιτρόπου, πᾶσαν πάντων παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐπιμέλειαν ποιουμένη, ὧν χρῆ ἐνθυμουμένους πρῶτον φέρειν τὴν συμφορὰν τοῖς τε γὰρ τελευτήσασιν καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἶτε καὶ ῥᾶστοι θεραπεύειν τε καὶ θεραπεύεσθαι. νῦν δὲ ἤδη ὑμεῖς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες κοινῇ κατὰ τὸν νόμον τοῦς τετελευτηκότας ἀπολοφύραμενοι ἄπιτε.

^d Οὗτός σοι ὁ λόγος, ὦ Μενέξευε, Ἀσπασίας τῆς Μιλησίας ἐστίν.

MEN. Νῆ Δία, ὦ Σώκρατες, μακαρίαν γε λέγεις τὴν Ἀσπασίαν, εἰ γυνὴ οὕσα τοιούτους λόγους οἷα τ' ἐστὶ συντιθέναι.

ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὴ πιστεύεις, ἀκολούθει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἀκούση αὐτῆς λεγούσης.

MEN. Πολλάκις, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἐντετύχηκα Ἀσπασίᾳ, καὶ οἶδα οἷα ἐστίν.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἄγασαι αὐτὴν καὶ νῦν χάριν ἔχεις τοῦ λόγου αὐτῆς;

MEN. Καὶ πολλήν γε, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ χάριν ἔχω τούτου τοῦ λόγου ἐκείνη ἢ ἐκείνῳ ὅστις σοι ὁ εἰπὼν ἐστὶν αὐτόν· καὶ πρὸς γε ἄλλων πολλῶν χάριν ἔχω τῷ εἰπόντι.

ΣΩ. Εὖ ἂν ἔχοι· ἄλλ' ὅπως μου μὴ κατερεῖς, ἵνα καὶ αὐθὶς σοι πολλοὺς καὶ καλοὺς λόγους παρ' αὐτῆς πολιτικοὺς ἀπαγγέλλω.

MEN. Θάρρει, οὐ κατερῶ· μόνον ἀπαγγέλλε.

ΣΩ. Ἄλλὰ ταῦτ' ἐσται.

viață și va fi mai ușor să aveți grijă voi de alții și alții de voi. Acum, că i-ați plâns împreună cu toți ceilalți, după datină, pe morți, duceți-vă!"¹⁸⁷.

Iată, Menexenos, e-ai ascultat și discursul Aspasiiei din d Milet.

MENEXENOS Pe Zeus, Socrate, dacă-i așa, ferice de Aspasia că, deși femeie, e-n stare să alcătuiască asemenea discursuri!

SOCRATE Dacă nu crezi, vino cu mine și ai s-o auzi vorbind chiar pe ea!¹⁸⁸

MENEXENOS De multe ori, Socrate, m-am întâlnit cu Aspasia și știu bine de ce e în stare!

SOCRATE Cum adică? N-o admiri, și-acum nu-i ești și recunoscător pentru discurs?

MENEXENOS Ba chiar foarte recunoscător îi sunt, Socrate, pentru acest discurs aceleia sau aceluia¹⁸⁹ care ți e l-a spus ție. Și încă și mai recunoscător celui care mi l-a spus mie.

SOCRATE Să-mi fie de bine! Numai să nu mă părăști, ca să-ți pot spune din nou multe și frumoase discursuri politice de-ale ei!

MENEXENOS Nici o grijă, nu te părăsc! Numai să-mi spui!

SOCRATE Ne-am înțeles!

SCRITTORI GRECI ȘI ROMANI

Micul dialog platonician, în jurul căruia s-au purtat polemici aprinse cu privire la autenticitatea și la presupusul său caracter parodic, este o bijuterie a artei literare a celui mai important filosof al antichității. Explorarea sa poate fi de folos atât filologului clasicist, care găsește o ilustrare strălucitoare a tuturor procedeelelor retorice ale genului epitafic, cât și istoricului, care poate analiza cu o sursă de prima mână imaginea despre sine a Atenei clasice.

Editura Teora

UMA PLATON, MENEXENOS

Cod: 978

Lei 35000

ISBN 973-601-978-0

9 789736 019784

PLATON

MENEXENOS

Ediție bilingvă

SCRITTORI GRECI ȘI ROMANI

PLATON

MENEXENOS

EDIȚIE BILINGVĂ

UNIVERSITAS